

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2 —.

Za reklamne notice, pojednila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrstno. Priloge stanejo poleg poštne šte 50 K.

Telefon uredništva št. 512.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tije so proste poštne.

Učiteljstvo in centralizem.

Predvsem je šolstvo odvisno od dobrega učiteljstva, ker dober učitelj lahko kaj napravi iz najslabšega sistema in nasprotno, najboljši sistem v rokah slabega učitelja nič ne pomaga.

Učiteljstvo je središče, okrog katerega se suče vse šolstvo. Ono je duševni element, ki vpliva oplodujoče na šolo.

Če hočemo vzbuditi čut za državno skupnost, za državno misel, čut za skupno državno kulturo, potem ne smemo one, ki so poklicani v mladini vzbujati in ohranjati čut skupnosti in pripadnosti k državi, oddati upravi za avtonomističnimi in separatističnimi tendencami lokalnega patriotizma. Država ne sme pripustiti in ji ne sme biti vseeno, če je učiteljstvo državno, ali če pripada avtonomistični upravi, ki goji tendence lokalnega patriotizma in kateri je lokalni patriotizem načelo pred državno idejo.

Ako država izroči iz rok učiteljstvo, centrifugalni vrtnec, tedaj lahko pričakuje, da bo vzgojena nova generacija tudi v tem duhu in bo mesto k sredini težila za centrifugalnimi tendencami, ki so podlaga vsaki protidržavni ideji.

Ako državo izroči iz rok učiteljstvo, tedaj je izročila iz rok šolstvo!

V učitelju mora najti mladina prijatelja, ki je sam prijatelj države. Ako pa učitelj v svojem delu ubira smer, ki več ali manj zasleduje separatistične in druge tendence, potem se je s tem država odpovala popolnoma svojemu vplivu na šolo.

V državnem interesu se mora torej odločno vztrajati na tem, da ostane v vsakem slučaju učiteljstvo državno.

V personalnem oziru se postavlja od avtonomične strani centralizem kot strahotno državni uradništvu in učiteljstvu! Kje pa je zapisano, da ni mogoče izvesti v personalnem oziru najširšo decentralizacijo in da ni mogoče dati samoupravnim

edinicam najširše pravice glede uradništva? Pametna politika bo to tudi storila?

Ravno učiteljstvu se ni potreba bati prestavljanja iz enega kota države v drugi del in koruptnega postopanja od strani države; in ravno učiteljstvo ima najbrdkejšje izkušnje, da je korupcija doma tam, kjer je uradništvo materialno in pravno odvisno od lokalne avtonomne uprave, ker potem je odvisno od milosti in nemilosti političkih strank, je žoga politično-strankarske strasti in korupcije. Ta izkušnja je globoko ukoreninjena v srcih učiteljstva, ne pozna je pa ono uradništvo, ki se hoče prisiliti v materialno in pravno odvisnost od avtonomne uprave — ali bolje rečeno: v materialno in pravno odvisnost od političkih strank.

Uradništvo mora stremeti za tem, da se oprosti nasilja političkih strank in izigravanja njihovega materialnega in pravnega vprašanja in mora stremeti za tem, da bodo političke stranke gledale njega delo za splošni blagor in ne njega političko-strankarsko pripadnost. Stremiti mora za tem, da bo materialno in pravno odvisno od onega faktorja in zastopstva, kjer se bo najkritičnejše presojalo njega vprašanja, oproščeno vsekajih političko-strankarskih predsodkov in čisto osebnih motivov.

Učiteljstvo torej iz stanovskih ozirov nima povoda izrekati se proti centralizmu, znalo se bo pa boriti za čim širšo in svobodnejšo decentralizacijo v personalnem oziru, ki je potrebna za dobro in demokratično urejeno upravo.

J. BERNOT:

Nadzorstvo meščanskih šol.

(Odgovor tov. Fr. Šeguli.)

V 10. števu »Učit. Tovariša« sem objavil resolucije glede nadzorstva meščanskih šol, sprejete od celjskega odseka

društva učiteljstva meščanskih šol. Reči moram, da so bile od večine učiteljstva sprejete zelo simpatično. Le v Mariboru se je pojavila »opozicija«, ki je dobila naslujen izraz v članku tov. Šegule v 17. števu »Učit. Tov.«

Nisem rad gostobeseden; ne govorim rad na široko inteligentno o rečeh, ki se dajo dopovedati s par stavki; tudi ponavljati ne maram. Povedal sem tam svoje misli glede nadzorstva: učitelj, ki je tisto prečital brez tuje misli, je stopil brez obotavljanja na mojo stran. Seveda pozneje, ko je začel misliti na izvedbo, pa se je morebiti ustrašil kamna, ki ga je zagledal sredi lepe, ravne ceste. Ne pobere ga in vrže s poti, ampak zavije rajši v stran na stari razdrapani kolovoz. Saj prišel bo tudi tod na cilj, par ur preje ali pozneje, upehan ali žil, to mu je vseeno, samo kamna se ne sme dotakniti. In ta svoj strah hoče vcepiti še drugim. Ker pa teh slučajno pred kamnom ni strah, meče na cesto listje in dračje, da bi zabrisal cesto. Pa listje in dračje slabo zapira ceste in četudi je nametano s pravim preudarkom.

Vprašanje če so nadzorniki potrebni, ne eksistira več; je že rešeno. Nobena učiteljska organizacija se v najnovejšem času ni izrekla proti nadzornikom. Take izjave se porajajo bi rekel le v hipnozi revolucije.

Kdo naj bo nadzornik? Aleksander je nekoč odgovoril: »Najvrednejši!« Čemu teliko besed?

Ljudsko šolo nadzoruj ljudskošolski, meščansko meščanskošolski in srednje srednješolski učitelj. To ni najnovejša deviza. Kolikor se spominjam, je to že prav stara zahteva učiteljstva. Tudi ni nikak separatizem, če zahtevamo za meščansko šolo lastnega nadzornika. Že zdavnaj imamo v deželah, kjer so meščanske šole bolj goste posajene, zanje posebne nadzornike. Na avstrijskem jugu tega ni bilo treba, za par šol se ni izplačalo imeti posebnega

nadzornika, opravil je to delo nadzornik, ki so mu bile poverjene tudi druge šole.

Res je: neka enotnost se mora vleči kot rdeča nit skozi vse šolstvo. To enotnost mora ustvarjati predvsem vzgojni moment, ki mu je pouk gotovo le podrejen. Enotnosti pouka je tudi res podlaga dušeslovna veda, ki zahteva nazornost in indukcije. Vendar to so samo temelji, ki dajejo ogrodje. Izvedba pa zahteva pogosto zelo različna pota. Z višjo starostno stopnjo učencev, z višjim učnim ciljem stopajo pred učitelja neprimerno večje zahteve, ne morebiti v potrpežljivosti, ampak v temeljitejšem obvladaniu snovi. Ker pa vemo, da je poglabljanje v vse panoge človeške znanosti in umetnosti enemu človeku nemogoče, ne moremo tega zahtevati od učitelja. Vsled tega so že davno razdelili predmete meščanske šole na strok. skupine. Nastopil je strokovni pouk, ki je na eni strani učitelju neverjetno olajšal delo, na drugi strani mu pa naložil tudi veliko dolžnost: posvetiti se svoji stroki z vso ljubeznijo. Ni bil to separatizem, ki je to povzročil, pač pa nujna potreba delitve dela, ki je obetala veliko sadu ter ga tudi prinesla. (Prim. špecializiranje v vseh panogah človeške znanosti in umetnosti.) Ta delitev dela ali bolje špecializacija pa ustvarja bistveno zunanjo razliko med ljudsko in meščansko šolo. Potreba je poganjala razvoj meščanske šole, (seveda ne mislim tu na razmere med Slovenci), da se je vedno bolj oddaljevala od ljudske šole in dobila s časoma tudi notranjo razliko. Meščanska šola namreč ni žalibog prava ljudska, narodna šola, t. j. vzgojevališče, ki bi ga moral in mogel vsakdo posecati. Izšla je iz potrebe, da je za gotove posle neobhodno potrebna večja šolska izobrazba. Njen namen je vzgajati inteligentno strokovno delavstvo, inteligentne poljedelce i t. d., ki postanejo potem v svojem krogu pionirji napredka. In ker nimamo Slovenci veliko strok. delavcev, razmeroma

LISTEK.

VILKO MAZI:

Tiho delo.

Na ženski obrtno-nadaljevalni šoli pri sv. Jakobu smo sklenili šolsko leto. Pravzaprav nisem imel jaz pri tem sklepu nikakega vpliva, zakaj vpisal sem bil v katalog rede iz svojega predmeta že teden dni poprej. Zato ne vem, kaj me je gnalo zdaj v šolo. Nedelja je bila in lahko bi si bil privoščil po dolgih zimskih mesecih kak daljši izlet, kar bi gotovo hasnilo mojemu pohabljenemu želodcu. Ali pa bi šel vsaj na bližnji Rakovnik k deseti maši in bi tam zmolil par očenašev, da sem se rešil »nadleže«. Resnično, hudo je bilo s temi dekleti. Vse drugo jih je bolj zanimalo, nego šola. In zato sem jiti bil sit do samega grla.

Čemu sem torej prišel blizu? — Vrag znaj... Na stopnicah me je dobila tovarišica Mehletova:

»Ali obiščete našo akademijo?«

»Kdaj?« sem jo vprašal, da nisem očitno butnil v zadregi: »Kakšna akademija?«

»Tako. Spodaj v telovadnici.« mi je pojasnila.

In obljubil sem, da pridem. Ona je šla dalje, jaz pa sem premišljal svojo prenegljeno obljubo. Vsaka akademija je lepa reč, včasih celo koristna. Čemu bi ne šel? Toda spomnil sem se, da imam še drugo važno pot. Celo prav važno. Iskati sem moral namreč krstno botro svojemu otroku. In kdor je imel s takimi poti opravka, ve, da to ni lahka reč, še manj pa prijetna. Vsakdo se brani z več ali manj nerodnimi izjavami. Tudi jaz bi se ne ponudil nikomur. Pa pojdem popoldne, sem si prigravarjal in ostal sem pri sklepu, da obiščem akademijo. Kdo pa jo priredi? V kakšen namen? Mislil sem, da je bila stvar že razboznana po časopisih, pa sem jo bogve kako prezrl. Potem pa velja to za kulturno zanikarnost, če pravdansko človek kaže nevednost, mesto da bi se mu že vnaprej cedilo navdušenje z obraza.

Dekleta so se vsula iz razredov in za njimi je pridobil vodja:

»Prav, da ste prišli. Lahko se udeležite akademije v telovadnici. Gospodične so aranžirale majhno svečanost za sklep.«

No, zdaj sem bil na jasnem. Akademija za »nadleže«, mesto da bi napravili velik križ od stropa do tal. Ali ni škoda za trud? —

Moja sodba pa je bila do kraja napačna, hvala Bogu, da je res bila.

Ko sem stopil v telovadnico, je bila vsa polna. Okoli katedra se je zgrinjala gruča belo oblečenih deklic. Med njimi je

stala naša postarna, ali po duhu še vsa mladeniško prožna Vita Zupančičeva. Stala je tam s tistim dobrodušnim pogledom, ki je pristno njen, odkrit, domač materinski. Vprašal sem jo začen, kaj jo je prineslo semkaj? Na obrtno-nadaljevalni šoli ni poučevala, no, kaj? Ona pa mi pokaže na tablo. In tam je bil napisan pester program: nagovor, deklamacije, petje, telovadba.

»Toliko?«

»Kar se je pač dalo v naglici. Nekaj je bilo potreba.«

Videl sem, da ni bila zaman v Novem Sadu na ženskem kongresu. Še oddahnila se ni dobro od dolge poti, pa je že začela delati.

V njenem nagovoru so bile mirne, resne besede, brez patosa in fraz in baš zato prepričevalne. Tako se govori samo iz srca v srce. Takrat me je zbudilo nekje pod temenom: »Tudi ti, prijatelj, bi bil moral med letom ubrati take strune, pa bi ne bilo »nadleže«. Sam si kriv, če je bila.« Dekleta so poslušala; kako bi ne poslušala matere! — »Tudi naša obrtnica mora biti izobrazena... treba ji je okusa, čuta do lepote... poznati mora zaklade narodne umetnosti... širiti si mora duševno obzorje... iskati plemenitega razvedrila, ki ga dajejo dobre knjige, poštene igre in pesmi ter poučni izleti...« Meni se je zdel ta nagovor od konca do kraja lep in še

malo nisem dvomil, da pada tako v srca, kakor mu je bil blag namen. — Tovarišici Umbergerjeva in Svetkova sta postavili potem pred tablo peščico deklic, ki so izvajale ostali del programa. Ne gané me zlepa kaka stvar, ali nastop teh deklic me je ganil malodane do solz, baš zato, ker je bilo vse tako preprosto, toda srčkano in ljubko. Marljive debutantke so morale na željo deklet celo ponoviti par najlepših točk. Skromna, a srečno izbrana prireditelj je uspela tako lepo, da ji ni bilo treba lepše. Čast tovarišicama Umbergerjevi in Svetkovi! Čast Zupančičevi, Mehletovi in drugim, ki so pomagale ustvariti tisto lepo uro! Nepozabna ostane ta ura tudi dekletom, ki jim je bila namenjena. Vsem? Morda ne. Morda pa vendar več ko polovici. In četudi samo toliko — bolje nekaj nego nič!

Nihče me ni klical, naj raznesem to tiho kulturno delo v svet. Nikomur, ki sem jih imenoval, nimam namena kaditi. Imenoval pa sem jih, ker je to najmanj, kar so zaslužili. Nisem opisal te prireditve, kakor bi bila bogve kaj posebnega. Tiha je bila, brez iskanja časti in hvale, kulturno delo zaradi samega sebe. In to je njena najplemenitejša poteza.

Takrat je bilo lepo nedeljsko dopoldne. Drugi pravijo, da je treba v nedeljo počivati in premnogo jih je, ki živijo samo počitku. Tudi med nami ne manjka takih. Mislim namreč na tiste večne »dopustar-